

## *El mossèn i el sagristà*

Va ser pura casualitat que els dos personatges més entrevinents de la Parròquia es diguessin el mateix nom: Mateu el capellà i Mateu aquella mena de sagristà les característiques del qual eren ser una mica totxo. Però un totxo pastat amb un què de susneria que deixava al mossèn, els primers temps, ben bé a l'expectativa: Era de veritat tonto o el feia aquell semi-bonatxàs de cara encantada?

Ben poc sabia, el pobre mossèn, de les mil figuracions que pot tenir l'ànima d'un tanoca empeltat de picaresca camperola, capaç de desorientar qualsevol investigador de les profunditats psíquiques de l'home.

El primer dia de trobar-se enfront l'un de l'altre, es van mirar. Senzillament, es van mirar. No van fer altra cosa. El capellà amb benevolença franciscana. El sagristà amb una interrogació en el fons, més càustica d'allò que deixava endevinar la seva fesomia impassible.

Durant un poc de temps, l'un i l'altre es van tractar amb un cert respecte: el sagristà perquè un capellà és sempre un capellà i val més no posar-se-l'hi en contra, «sinó que un es vegi molt segur». El clergue, per decència cristiana, tal com li havien ensenyat en el seminari. La cosa estava ben clara.

Poc temps després, l'un i l'altre ja s'havien descobert els punts flacs i els punts roents, si bé es pot dir que s'entenien bastant bé llevat d'alguna petita refrega de les que mai no falten en aquests contactes de la vida.

No va ser fins un quant temps més tard que les coses canviaren una mica. Cosa del tot normal amb el precedent d'uns començaments tan expectants com el coneixement mutu de dues persones estranyes.

- Mira, Mateu –deia el capellà– quan apuntis a la pissarra els avisos, no facis aquests esgarigots, que després no sé què em pesco.

L'altre es revolava com una fulla.

- Miri, mossèn, la meva obligació és «emascarar» els «recados». Si vostè no s'hi pesca...

El mossèn callava. Quan el diàleg enfilava aquest camí, aviat va saber que valia més plegar-lo. No el convenceria.

El Mateu sagristà aviat es va convertir en quelcom que pesava com una pedra. Galtaplè, barbamec i caparrut, no es matava en la feina. El mossèn, amb un toc de malícia aliè a la seva voluntat, va trobar que de mica en mica anava fent-ne un gra massa.

- Va, Mateu, una mica d'ànsia. Escombria i rega la sagristia. (Amb el temps s'havien acabat els miraments i ara anava al dret.)

- Ui, si me l'escoltès, mossèn ! De legu m'hauria de cantar els quiries.

I les coses tornaven a quedar com abans.

Entre les obligacions que el seu càrrec li reportava –cap d'elles feta massa a gust– una n'hi havia, però, a la qual tenia més avorrició que a la pesta. Quan arribaven vigílies de festa, això el mantenia tan desvetllat que sense aclucar l'ull arribava fins a matinada.

Però no hi havia remei. Era diumenge i havia d'anar a l'església a tocar a Missa Major, i després... valga'm qui va matricular-te!

Havia... de... pujar... escales !

I bé: què té de mal, això? –dirà algú amb tota la santa innocència. Res. Res que es vegi a primera vista. S'ha d'anar llegint per assabentar-se del tot de la «cosa».

Abans d'enfil·lar «aquelles» escales, en Mateu sagristà s'enretirava un xic la gorra enrera, es recordava que era a l'església i se l'havia de treure, la doblegava, l'estampia dintre la trinxa dels pantalons, i quan havia fet unes quantes ganyotes alçava un peu damunt del primer graó i començava la cantarella:

- Qui et va matricular! No et podien deixar allà d'on et van treure! No devia saber què n'havia de fer, dels quartos, aquell beneit que et va regalar. Valia més que els repartís entre els pobres, vatualisto.

Dintre la nau de l'església plena de gom a gom, regnava un silenci de cementiri. Cap dels feligresos no tenia tos ni havia de mocar la canalla. Per una futesa així, cap d'ells no s'hauria deixat perdre paraula del soliloqui dominical.

No és que a les escales del cor hi haguessin massa graons que diguéssim. N'hi havia potser dotze, o catorze a tot estirar, però... es feien tan feixucs! Tan feixucs, que a en Mateu sagristà li semblaven –i cada diumenge més– com si fossin les graus del judici on el menaven per a deixar-hi la vida. En el seu cas, la bufera.

Quan era a la desena grau, en Mateu ja no podia més. Fins i tot vacil·lava. El seu remugar s'assemblava al d'un borinot rondant pels voltants d'una llum encesa, però els feligresos ho entenien tot, i a més, se'n recordaven.

A dintre la sagristia, mantenint la porta oberta, el capellà brandava la testa, escoltant amb l'orella parada i els revestiments sagrats a mig posar, tot mormolant de faisó que hom no sabia si es tractava de penjaments o avemaries.

La massa de la concurrència, dins de l'església plena de gom a gom (qui s'ho deixava perdre!), s'agitava una mica, ansiosament, com sols sap agitar-se la massa humana en estat d'expectació o impaciència.

S'oïren d'allà al fons dues o tres veus a forçada escala baixa, sil·labejant com una serp endormiscada:

- Mateu... espavila't, que «ja puja».

I en efecte, «pujava». Mossèn Mateu pujava brandant darrera seu les estoles i els baixos del roquet guarnit de puntes. Pujava congestionat, travessant a grans gambades per darrera els bancs.

Al primer o segon esglaó, mossèn Mateu acostumava clavar una entrepussada. Els primers esglaons eren una mica alts per mor de guanyar terreny en alçària, però el mossèn, en aquelles precises circumstàncies, d'això no se'n recordava mai. Alçava el peu, topava amb el reviró de la punta, i amb un sotrac gairebé apamava el terra. L'estola voleiava una penca per cada banda com les ales d'un ocell esverat. Això tampoc no ho veia. Una idea fixa se li havia clavat en la ment i aquesta dominava tota l'escena.

Tothom es girava i emmudia miraculosament. Ara, ara venia la bona.

Si era com cada vegada, ara començaria el sainet de veritat, amanit amb la llarga cantarella. Perquè, que remugués el capellà, era per morir-s'hi.

- Mateu -deia amb una veu escanyada per la indignació-. Què penses fer? Que potser vols que m'hi agafi jo, què et sembla ! Apa, bufa, condemnat ! A Maria puríssima ! que em fas dir els sants al revés !

En Mateu l'esperava repenjat a la gran barana de pedra del cor, les cames en creu, la mà dreta a la trinxa dels pantalons, tal com havia vist fer en una «pose» de gitano en la fira dels ases de l'any passat, i va agradar-li. Era una «pose» suggestiva d'allò més.

Però encara no havia acabat els recursos. En Mateu en sabia d'aguantar la mirada, i tant feia que el mossèn tingués els ulls dirigits a ell plens d'una ràbia continguda. Li passejava la mirada per sobre contínuament, feia un arronsament d'espatlles molt estudiat, relaxava la postura, adreçava un peu, després un altre, desencreuava les cames parsimoniosament, i amb una calma estudiada producte de la més gran sorneria, es dirigia bransolejant vers el centre del cor. Ja sabia què havia de fer, i per això no s'hi afanyava: bufar l'orgue nou. Maleit siga. Quin acudit aquell que va regalar-lo a l'església. Ho va fer per quedar bé amb el bisbe, però el que era per ell, que el pengin. O que el facin bufar a ell. M'agradaria veure'l.

A baix, el silenci del públic es feia intermitent a cops secs, a batzegades. Rialletes, estossecs petits i ofegats, les cares girades totes cap a les graus del cor, mentre voleiaven les puntes del roquet amb la sotana dessota.

- Venga, Mateu, bufa.

I mentre el capellà, no del tot tranquil, se'n tornava a la seva sagristia, i s'enfilaven al presbiteri els elements que componien el cerimonial dels rituals de la missa, de l'ampla barana de pedra del capdavall del temple, davallant de la mag-

nífica volta esvelta com les branques d'una palmera jovençana, en queien els sons de l'orgue nou, impulsat per la bufera rancuniosa d'en Mateu sagristà.

Llavors l'espectacle havia perdut tot l'atractiu i els feligresos, girats de cara a l'altar, tenien tos, mocaven els menuts i xiuxiuejaven en diversos tons de veu.

Però un dia, en Mateu sagristà estava més esmolat que mai. Sense saber per què, es va trobar que no tenia bufera. I el mossèn, aquesta no se la va empassar.

- Que no en tinc, li dic, home.

- Mira Mateu, a mi no amb aquestes, que et conec. O bufes l'orgue, o faré un altre pensament. Tu veuràs què decideixes.

Girà cua i se n'anà, empipat de veres. No, si ho faria. Amb un cert greu, però ho faria. Cada festa la mateixa cançó. Tant de delir-se per tenir un orgue nou, i ara que l'havien aconseguit, per culpa d'aquell manta s'hauria de cantar la missa major sense música. Aquell músic retirat que voluntàriament s'encarregava de la part musical de la parròquia, li ho havia dit més d'un cop.

- A mig Credo o mig Santus deixa de bufar i et quedes amb les notes enlaire.

Si se li acudís una broma així el dia de festa grossa, quina riota els capellans del voltant! Ja sabia la broma que farien:

- Ep tu, Mateu, que esteu asmats els de la teva parròquia, que no teniu bufera?

No s'ho acabaria en deu anys. És clar, despatxar-lo del tot no podia fer-ho. Era capellà, i l'altre un bonifaci, dintre de tot, i per molta raó que tingués, no deixava de ser una cosa mal vista, i pública. Però nois, era un comprometedor. Si el pogués espavilar...! Sí, però ja em direu com. A més, qui trobaria que vulgués fer aquesta feina? S'estimen més estar-se a baix i fer-se un tip de riure. De franc, no trobaré ningú, i pagant, i encara pagant molt, més que no donc a aquest manta, veuríem. Ja els conec, jo, els meus feligresos. Vaja un enrenou que se'm posa al damunt!

I, cosa que no havia fet mai, aquell dia al ser a mitja església s'havia plantat en sec. Els pensaments li anaven per tot el sostre donant voltes com un ocell perdut que no trobés el niu. Ja es veia a sobre la «ficada de pota» del dia de la Festa Major o el dia de la Santa.

Els feligresos estaven callats. Aquell dia hi hauria comèdia nova.

L'orgue, amb un esbufec pansit, emmudia a intermitències, melangiosament.

El capellà, tot d'una girà esquena i se n'entornà a la seva sagristia. No pujaria al cor, ni tan sols fins el retomb de mitja escala.

En ser a la porta de la sagristia es deturà i dirigí vers l'alçada del cor una mirada fulgurant, carregada de mals auspicis (som humans, fins i tot dessota una

sotana!). Dret, repenjat a la barana, tranquil, hi havia el gallòfol del sagristà. I de ferres, ni ganes. No en tenia cap intenció, això es veia d'una hora lluny.

El capellà se'l mirà una estona, oblidat de tot l'altre món que tenia al davant, i fins i tot oblidat de si havia de quedar-se allí vigilant o si era hora d'acabar de guarnir-se i pujar al presbiteri.

La veu retrunyí com un tro en la fònica nau de l'esvelta volta:

- Mateu mandra, què penses fer? És que t'estaràs aquí tota la vida?

Hi hagué un silenci encara més expectant on hi surava, rodó, aquell «Mateu Mandra». Era una escena deliciosa, que els feligresos no oblidarien mai.

Però trencant-lo, ferint-lo com si haguessin deixat caure una ganiveta des de dalt damunt de les velles lloses del sòl, baixà de la barana de pedra una veu arrossegant les paraules:

- Va, nois, manxem, manxem. A veure si així farem content a mossèn Mateu Bufa.

Des d'aquell dia, sense altres contemplacions, els dos Mateus quedaren sobrebatejats per sempre.

I des d'aquell dia i des d'aquell precís moment, els dos Mateus passaren a engruixir el retaule de figures barroques de la molt antiquíssima i històrica Vila, antic feu dels poderosos Queralt.

I tant l'un com l'altre es feren cèlebres en el seu poble i en els pobles del voltant.